

Narodopisna češko-slovanska razstava v Pragi l. 1895.

(Jakob Dimnik.)

I.

4. Razstava.

(Dalje.)

Disel, osnovati in prirediti to velevažno razstavo je sad skrbnega stremljenja zadnjih tridesetih let: predočiti svetu v njega podrobnostih in posebnostih vse češkoslovansko življenje ter isto obvarovati pred utopom v kozmopolitizmu. Češkoslovanski narod biva obkrožen od vseh strani od Nemcev, med koje so se pozgubili polabski in alpski Slovani. Narodopisne razstave namen je, spodbujati češko-slovansko ljudstvo, da vstraja v boju proti svojim narodnim nasprotnikom ter pokazati svetu, koliko se je češki narod samostojno razvil in napredoval.

Kaj se je vse videlo na narodopisni razstavi in kaj je to narodopisna razstava? Na vse to ni tako lahko odgovoriti, kakor vprašati. Marsikdo izmed nas je že videl kako razstavo, a narodopisno razstavo pa še malokdo. Kakošna je torej taka razstava?

Vsako ljudstvo, vsak narod ima svoje posebnosti, še večje posebnosti so pa imeli stari predniki naši, ki so živeli pred kakimi sto ali več sto leti. Tako, postavim, so se čista drugače ljudje poprej v obleki nosili, kakor zdaj. Kdo se še ne spominja na rdeče telovnike z velikimi srebrnimi gumbi, na jirhaste hlače in škornje z dolgimi golenicami, na klobuke s širokimi okraji pri možkih, in na peče in „avbe“ pri ženskah. To je bila posebnost v noši pri nas, pri Slovencih, to je bila naša posebna slovenska noša, katero je sedanja izpodrinila. In tudi hiš in drugih poslopij niso zmirom tako stavili, kakor sedaj. Poprej je bilo vse leseno in s slamo krito. In pohištvo, kakor stoli, postelje, škrinje in omare so naši predniki drugače imeli napravljene, kakor jih imamo sedaj. Celo posoda je bila drugačna na kmetih, kakor je sedaj. Leseni okrožniki in lesene ali koščene žlice so bile v navadi nekdanj. Kmetijsko orodje, kakor plug, brana i. t. d. se dandanes precej razlikuje od starejšega in pa kakoršno imamo mi, ali pa ga imajo na Češkem in drugod. Kaj pa naj rečem o šegah pri snubitvi, pri ženitnicah in pa raznih godovih v letu? Kakošna je tu razlika med raznimi narodi! In glej, kakošno nošo so imeli stari Čehi, kako so si stavili svoje hiše, hrame, skednje, kakošno so imeli hišno opravo, mize, stole, postelje, zibeli, kakošno so imeli poljsko orodje, kakošno orožje so potrebovali v vojski, sosebno v husitski vojski, kako so si olupšali svoje hiše, kako so živeli na deželi, v mestu, kako so pisali, risali, pletli, delali obleko, kaj so vse znašli, kaj vse zdaj delajo, kako zdaj

živé doma na Češkem, v Ameriki, kaj pridelajo, kako napredujejo itd. vse si videl na razstavi.

Se vé, cele ne bom in je tudi ne morem opisati, kajti če bi si hotel dobro ogledati to velezanimivo razstavo, moral bi v Pragi ostati vsaj dobrih štirinajst dni ali pa jeden mesec ter vsaki dan posvetiti nekoliko ur posetu razstave.

Jaz nameravam v kratkih potezah označiti glavne razstavljene predmete:

1. Glavna narodopisna palača je velikansko poslopje iz samega železa in stekla, koja se je sestavila za rastavo l. 1891. po načrtih arhitekta Münzbergerja ter se je za njo potrošilo okolo pol milijona goldinarjev. Razdeljena je na tri dele; srednji del se konča z veliko kupolo in s stolpom, 51 m visokim. Na vrhu je krona sv. Vavla. V sredi pod kupolo je tako imenovani kraljevi paviljon. Pod baldahinom je soba sv. Vavla, a pred njo pa sobi sv. Cirila in Metoda. Za kraljevim paviljonom je 11 m dolga in 17 m široka plastična mapa vseh krajev, kjer stanujejo Čehi in Slovaki. V ostalem srednjem delu narodopisne palače je razkazan razvoj češke književnosti vseh strok od začetka do danes. Narodopisna palača obsega celokupne plodove uma, delovanja, življenja, čustvovanja, običajev in šeg češkoslovankega naroda. Literaturni oddelek predstavlja nam razvoj češke literature od 15.—19. stoletja; znamenite so v tem oddelku zbirke slavnih čeških pisateljev Dobrovskega, Jungmanna, Kollarja, Šafařika, Palackegee i. t. d.

Teatralni oddelek nam kaže razvoj češkega gledališča od početka do današnje dobe. Pri urodu je predočena soba, kjer je deloval in umrl dramatični pesnik Tyl, koncem pa figurovani glavni prizor Smetanove opere „Libuša.“

Muzikalni oddelek je posebno zanimiv, kajti v istem so razstavljene muzikalni instrumenti najglasovitejših čeških in evropskih muzikalnih mojstrov.

Trgovski oddelek predstavlja češke trgovce v starih nošah in navadah. Na steni je karta čeških trgovskih šol. Ista nam kaže, da je l. 1863. na Češkem bila samo jedna trgovska šola, dočim jih je sedaj že 32, katere češki narod vzdržuje z lastnimi sredstvi.

Oddelek praških predmestij nam kaže razvoj istih v zadnjih 30. letih. Žiškov je n. pr. brojil pred 30. leti 1000 prebivalcev, a danes jih šteje 41.000.

Oddelek za narodne noše nam kaže slikovite noše iz raznih krajev Češke, Moravske in Slovaške. Vsak kraj je zastopan v posebnem oddelku. Narodna najstarejša noša — največ bela — ohranila se je še najbolj med Slovaki po Tatrah in Karpatih, a na Češkem in Moravskem pa čimdalje bolj gine. Posamezni kraji so zastopani zares dobro.

Vidijo se tukaj cele urejene sobe, v katerih se nam predstavlja n. pr. snubljenje, krst, obisk, domača opravila i. t. d. Vse to je v naravni velikosti, a podobe so oblečene v ondotne noše. Vse, s čimur se češki narod peča, kar dela, kar jé, čita, potrebuje, kako pleše in raja — vse to se vidi do najmanjših posameznostij.

Tu vidimo tudi slavnost po končani žetvi, opasilo ali žegnanje, trije kralji, sv. Miklavž i. t. d. Toliko prav površno iz narodopisne palače.

Idimo naprej v druge pavilijone!

Na desno pri urodu stoji paviljon praškega mesta, v kojem so razstavljene starožitnosti in časov pred Kristusom, keramiški, majoliški, pbrcelanovi in stekleni izdelki iz prejšnjih stoletij in druge praške znamenitosti; v sredi paviljona so razstavljeni starodavni cerkveni predmeti, med katerimi je zbirka tiskanih in pisanih dokumentov iz Husovih časov, kot posebnost tudi zbirka mučilnih instrumentov in starih časov, ki nam kaj izrazito predočujejo nekdanje pravo. Posebna znamenitost tega oddelka je zgodovinska zbirka praškega muzeja s slikami Prage od 15. stoletja do danes in bogata zbirka zgodovinskih spisov, tikajočih se Prage.

Sredi paviljona je postavljeno nebo, pod kojem je stal cesar Leopold II., ko so ga leta 1791. kronali za češkega kralja. —

(Dalje prih.)

Listek.

Potres.

(Spisal Fr. Črnagoj.)

(Dalje.)

Vsplaval je med tem nad obzorjem izza gorá zadnji krajec — — bled, otožen — — vendar je obudil nekoliko več upanja v ljudeh. „Ko bi le te sape ne bilo! Kadar potegne, pa se zemlja strese, le glejte — — že zopet — — — pa ravno s te strani od koder vije burja!“ In hitele so žene prikimavati vedežnej svojej tovarišici. „Kje so li Ježarjeva mati? Jih vendar ni podsulo? — — Skoči, skoči katera pogledat!“

Kmalu pride Ježarica. „Kako, da vas ni semkaj? Ste li bili ves čas v hiši?“

„Ves čas — — kaj pa sem tela? — Vsaj stoji v evangeliji zapisano, da — — kedar bo konec sveta, naj nihče ne beži, ampak naj ostane, kjer je — — — na polji, na cesti, v hiši! Torej kaj sem pa hotela?“